

singulari epistola, quam de hac virtute nobis scriptam reliquit, ita, numero tertio, loquitur: *Ab aliis religiosis ordinibus facilius patiamur superari nos jejuniis et vigiliis, etc., victus, cultusque asperitate, quam suo quisque ritu ac disciplina sancte suscipiunt; vera quidem ac perfecta obedientia abdicationeque voluntatis, atque iudicii maxime velim, fratres charissimi, esse conspicuos, quicumque in hac Societate Domino Deo nostro deseruiunt, ejusdemque Societatis veram, germanamque sobolem, quasi nota distingui, etc.* Et in Constitutionibus sæpe id commendat et exaggerat, præsertim p. 6, c. 1: *Tum (inquit) omnes plurimum observare, et in ea excellere studeant, nec solum in rebus obligatoriis, sed etiam in aliis, licet nihil aliud quam signum voluntatis superioris, sine ullo expresso præcepto videretur.* Et infra: *Exactissime omnes nervos virtutum nostrarum ad hanc virtutem obedientiæ, imprimis Summo Pontifici, deinde Superioribus Societatis exhibendam intendamus, ita ut omnibus in rebus, ad quas potest cum charitate obedientia extendere, ad ejus vocem perinde ac si a Christo Domino egrederetur (quandoquidem ipsius loco, ac pro ipsius amore et reverentia obedientiam*

proximorum, et eum priori etiam modo quaerendi propriam perfectionem, accommodate ad procurandam etiam perfectionem proximorum. Quia ad hanc spiritualem militiam contra mundum et contra dæmonem strenue peragendam, nulla virtus magis necessaria est quam obedientia, tum quia per illam specialiter moventur homines a Deo, tanquam instrumenta ejus, quod in hoc negotio maxime necessarium est, juxta illud: *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* et illud: *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus;* tum etiam quia in hoc opere necessarium est multa et difficilia ministeria exercere, et variis gentibus et regnis vel prædicare, vel aliis modis spiritualiter juvare; et ideo nisi ministri Societatis essent in hac virtute promptissimi, et valde exercitati, revera non possent tantum opus pro dignitate sustinere.

12. *Non solum hunc finem esse proprium Societati, quia illi per se convenit, sed etiam quia nulli alii convenit.* — Nulli religioni clericorum hunc finem convenire. — Ultimo ex dictis difficile non est alteram ejusdem secundi puncti partem expedire et explicare, quomodo pro-

præter Societatem esse videtur religio Theatinorum, aut alia, quæ S. Pauli, vel etiam S. Barnabæ nominatur in Italia. Præter quas sunt aliæ minus notæ, quarum brevis memoria videri potest in Hieronymo Romano, lib. 6. Nulla autem ex his ex speciali instituto et obligatione ordinatur ad actiones clericatus, quæ specialiter circa proximos versantur, sed peculiariter ad eas quæ ad cultum divinum pertinent, ut ex usu ipso constat, et legentibus earum institutiones et regulas, seu vivendi modos, certius constabit.

13. *A monachatu hunc finem per se esse alienum.* — *Ordines mendicantium non esse per se omnino alienos ab hoc instituto.* — Monachus autem juxta suam primævam et puram institutionem, ad solam contemplationem institutus fuit, et ad hunc finem cætera omnia, etiam exercitationes et labores corporis, assumebat, quod manifestum erit legenti antiquos monachorum Patres, præsertim Basilium, in variis libris, seu sermonibus et institutionibus monachorum, et in Constitutionibus monasticis ac regulis monachorum: et ex Cassiani libris de institutionibus monachorum, et collat. 9, a principio. Unde initio monachi regulariter clerici non erant, neque hoc per se pertinebat

nici affirmat tacite D. Thomas 2. 2, quæst. 182, art. 4, et opusc. decimo nono, cap. quinto, ubi occasione defendendi religionem suam, ostendit posse religionem aliquam institui ad prædicandum, ad audiendas confessiones, etc. Et Cajetanus, dict. articulo quarto, declarat esse proprium actum illius religionis prædicare non ex officio, sed ministerialiter subveniendo Episcopis in eo munere. Et hoc ipsum nomen illius religionis declarat, propterea enim *Prædicatorum* appellata est; nam nomen illud (D. Thomas indicat) vacuum non est; indicat ergo proprium illius religionis munus, ad quod necesse est ordinari tanquam ad finem suum. De religione etiam Minorum, dixit Gregorius IX, ut refertur in compendio Minorum, verbo *Prædicatores*, § 2, ministerium prædicandi ex professione sua illi convenire. Idemque de cæteris mendicantibus sentiendum est, quia quoad hoc fere æquales censentur, licet nonnulla inter eas sit diversitas. Nam ordo Carmelitarum et eremitarum ex prima institutione sine dubio non fuerunt propter hunc finem, sed postea ipso usu, ac tandem approbatione Pontificum ad hujusmodi opus assumptæ vel extantæ sunt; aliæ vero duæ religiones mendicantium monachorum ex prima in-

infra, lib. 4, declarabimus. Nec refert quod non omnes religiosi Societatis, sed illi tantum, qui specialem professionem faciunt, hoc votum emittant; tum quia illa est præcipua Societatis pars, per quam hunc finem principaliter intendit; tum etiam quia reliqui omnes ad illam ordinantur, vel ut ad illum gradum perveniant, vel ut illum in suo munere adjuvent, atque ita omnes ad eum finem tendunt. Hinc potest secunda proprietas intelligi; nam aliæ religiones, etiam mendicantes, ita respiciunt hunc finem, ut totum religionis pondus non illum principaliter respiciat, sed valde secundario, et quasi ex abundantia, ut sic dicam. Et ideo nec particulares religiosi, nec Prælati tenentur ita res suas aut suæ religionis disponere, aut procurare, ut proximorum utilitati et perfectioni deserviant, sed post interna et domestica officia sufficienter expleta, si commode possint aliquid proximis erogare, tunc ex perfectione charitatis, et ex ratione sui instituti debent, ut potuerint, proximis in spiritualibus deservire; at vero in Societate totum religionis pondus ad hunc finem ordinatur, nec satisfaciunt Prælati ejus suo muneri, nisi hunc finem præ oculis semper habeant, et ita omnia, quæ ad religionem pertinent, moderentur, ut omnes, quoad fieri possit, huic muneri incumbant; singuli autem religiosi eundem finem respicere debent, et ita se disponere, ut ad illum procurandum apti sint et parati: neque aliter suæ vocationi satisfaciunt, etiamsi in his, quæ ad propriam perfectionem pertinent, strenui sint, quod de cæteris religionis non procedit. Denique ob hanc causam Societas per se et ex primaria institutione est religio clericorum, seu presbyterorum, ut a Concilio Tridentino, sess. 25, c. 16, et a Pio V, et Gregorio XIII, nominata est, et in c. 5 explicabitur; quia nimirum actiones sacræ, quibus salus proximorum procuranda est, propriæ sunt clericorum; religiones autem monachorum, etiam mendicantium, per se non postulant clericatum, ut numero præcedenti notavimus, licet illum admittant; signum ergo est, non ita per se intendere finem salutis animarum, sicut a Societate intenditur.

CAPUT III.

QUIBUS MEDIIS UTATUR SOCIETAS JESU AD FINEM SIBI PRÆSTITUTUM.

1. Cur hoc capite de mediis ad finem explicatum agatur. — Quamvis tota ratio hujus ins-

tituti in his fere mediis posita sit, et ideo in discursu totius tractatus sigillatim et ex professo sint exponenda, nihilominus operæ pretium visum est illa hic summam colligere, quia neque utilitas, neque perfectio hujus religionis, neque aliæ proprietates, quas de illa ostendere intendimus, intelligi poterunt, non habita prius aliqua saltem generali notitia talium mediorum. Ut enim religio aliqua perfecta sit, non satis est quod perfectissimum finem habeat, nisi etiam mediis utatur ad perfectam illius finis consecutionem accommodatis; sicut neque e converso ad perfectionem religionis satis est in optimis se exercere operibus, nisi illa sint proprio fini talis religionis accommodata. Denique finis et media adeo sunt inter se connexa, ut, licet in generali constet ex dictis in præcedenti capite, quem finem intendat Societas, non tamen satis explicari valeat, quam perfecte et exacte finem illum intendat, nisi media, quibus ad illum consequendum utitur, considerentur.

2. *Duplex genus mediorum Societatis.* — Quoniam ergo finis Societatis duas principales partes includit, quæ sunt perfectio propria et proximorum, duplici etiam genere mediorum utitur. Unum est eorum quæ ad perfectionem propriam suorum subditorum ordinantur; aliud ea continet, quæ proximorum commodis inserviunt. Quia vero præcedenti capite, a n. 5, diximus ita Societatem intendere suorum sociorum perfectionem, ut totam illam quoad fieri possit perfectioni proximorum velit inservire; nam, ut dixit Bonifacius Papa, in c. *Sunt nonnulli*, 16, q. 1: *Quanto quisque est celsior, scilicet in virtute et perfectione, tanto est in his potentior*, in his videlicet actionibus, quibus salus proximorum procuratur: ideo possunt non immerito omnia media, quibus Societas utitur, dici esse ordinata ad proximorum salutem. Tamen in hoc est diversitas, quæ in idem fere redit; nam quædam ordinantur immediate ad propriam sociorum perfectionem, licet mediate etiam referantur ad alios; alia vero proxime et immediate versantur circa proximos ipsos, quanquam illa etiam in bonum ipsorum ministrorum redundant, ut superiori capite etiam tactum est, num. septimo, octavo et decimo.

Quibus mediis Societas immediate propriam sociorum perfectionem procuret.

3. *Media pro conservanda gratia.* — Item pro augenda et perficienda. — In priori ordine numerari imprimis possunt ea, quæ sunt sim-

pliciter necessaria ad perfectionem essentialem charitatis, sed hæc communia esse debent Christianis omnibus, continenturque sub observatione præceptorum omnium, et sub illo usu virtutum, tam moralium quam theologiarum, sine quo charitas observari non potest, de quibus mediis nihil hic in speciali dicere necesse est. Deinde numerari etiam hic possunt illa media, quæ ad perfectionem charitatis obtinent. Jam omnibus religionibus communia sunt, qualia sunt præcipue actus pertinentes ad tria vota essentialia, et ad internum Dei cultum, per orationes, meditationes, lectiones, et alia religionis opera. Item actus pertinentes ad corporis castigationem, et ad perfectam sui abnegationem, et mundi renuntiationem. Omnis enim religio, ut perfecta sit, aliquid peculiare in his omnibus observare debet, ex vi sui instituti, præter id quod ex vi præceptorum necessarium est. Hæc autem omnia Societatem perfecta quadam ratione procurare circa suos subditos manifestum est, nam imprimis tria substantialia vota religionis emittit. Et licet in modo vovendi in aliquibus membris suis aliquid singulare habeat, quatenus illa vota solemnia non sunt, tamen infra, lib. 3, ostendemus, hoc nihil eorum perfectioni obesse, quin potius multum prodesse posse, quia quantum est ex parte ipsorum voventium, sunt omnino perpetua, et æqualiter eos obligant: illa vero dependentia, quam semper a Societate habent, eos potius reddere potest et debet in ipsorum votorum perfecta observatione sollicitos.

4. *De perfectione castitatis in Societate observata.* — *Notatio contra accusantes Societatem nimis rigoris in quibusdam, et minimi in aliis.* — Aliunde vero ex parte materiæ exactam perfectionem in hujusmodi votis Societas profitetur. Licet enim verum sit, votum castitatis ex parte materiæ non admittit diversos gradus, ut S. Bonaventura, in Expositione regulæ, cap. 4, circa finem, dixit; propter quod etiam Pater noster B. Ignatius, 6 p. Constit., c. 1, § 1, ait: *Quæ ad votum castitatis pertinent, interpretatione non indigent, cum constet quam sit perfecte observanda, nempe nitendo Angelicam puritatem imitari, et corporis et mentis nostræ munditia.* In quibus verbis imitatus est Sanctos Patres, qui virginitatem profitentes cum Angelis conferre solent, quos superiori tomo retulimus, tractando de voto simplici castitatis; licet (inquam) hoc verum sit, nihilominus in modo et perfectione observandi castitatem, gradus aliqui distingui pos-

sunt, ut videri potest apud Cassian., collat. 12, cap. 7. Quos omnes, sine dubio, perfectio nostri instituti amplectitur, ut ex verbis Beati Ignatii patet manifeste. Possunt etiam (quod ad perfectionem magis necessarium est) distingui varia media, quibus et castitas custodiatur, et perfectio ejus acquiratur. Et in his mirum in modum abundat et excellit hoc institutum. Nam huc spectat summa superiorum vigilantia, et inferiorum charitas, ita ut ipsas etiam cogitationes statim manifestare et communicare moneantur, ut lib. 10, c. 6, magis exponetur. Item huc maxime refertur custodia sensuum, vitare otium, cavere colloquia feminarum, nisi cum magna circumspectione, necessitate, vel utilitate, sacramentorum Pœnitentiæ et Eucharistiæ frequens usus, ac denique moderatio victus ac vestitus, cum aliis quæ ad asperitatem corporis pertinent, juxta uniuscujusque proportionatam mensuram, ut inferius, cap. 9, fusius exponemus; ibique satisfaciemus nonnullis objectionibus, quæ in hac parte nobis fieri solent. Solum adverto inter hæc media, quædam esse multum interna et spiritualia, alia magis externa et corporalia. Unde argui solet a suis detractoribus Societas, quod in prioribus rigorosior quam par sit, in posterioribus lenior esse videatur. Debuissent autem advertere, finem Societatis utrumque postulare, et non esse nimium, quod et fini perfecte consequendo moraliter necessarium est, et in se aliunde non habet excessum alicui virtuti repugnantem. Hæc autem in præsentia ita esse, et per se, credendum est, non solum propter auctoritatem Pontificum, sed etiam propter diuturnam experientiam et usum plurium virorum, qui et in vita et in doctrina irreprehensibiles fuerunt, et in particulari melius ratione ostendimus.

5. *De perfectione paupertatis Societatis.* — In votis paupertatis et obedientiæ possunt ex parte materiæ esse gradus, in quibus non omnes religiones pares sunt, Societati vero nihil perfectionis in hac parte deest. Primum enim circa materiam paupertatis consideratur abrenuntiatio proprietatis, et incapacitatis domini in particulari, quem gradum paupertatis amplectitur Societas in omnibus membris suis, sibi (ut sic dicam) ultimate unitis. Quod autem hoc ad tempus differat in Scholasticis, non minuit totius religionis perfectionem, ut per se notum est; neque etiam perfectionem ipsorum Scholarium, ut ex dicendis constabit. Secundo pertinet ad materiam paupertatis ca-